

Bożena Sowa

Wydział Ekonomii

Uniwersytet Rzeszowski

Sposoby ograniczania indywidualnego ryzyka bankowego – analiza wybranych aspektów

Wstęp

We współczesnym świecie banki są wyznacznikami gospodarki rynkowej. Jednocześnie pośredniczą one między posiadaczami środków pieniężnych, a ich użytkownikami; stanowią ośrodki rozliczeniowe w skali krajowej i międzynarodowej. Dążąc do zdobycia coraz większego udziału w rynku, muszą być w stanie zaproponować klientom coraz to bardziej kompleksową, a zarazem różnorodną ofertę usług bankowych. Jednym z najważniejszych obszarów aktywności banku, i świadczonych w związku z tym usług, jest działalność kredytowa.

Ryzyko kredytowe jest naturalną konsekwencją działalności gospodarczej, w tym działalności kredytowej. Działalność bankowa polega na podejmowaniu kontrolowanego ryzyka celem uzyskania określonych przychodów. Udzielanie kredytów, z natury rzeczy, należy do operacji obarczonych ryzykiem [Matuszyk 2004, s. 14].

Ryzyko związane jest z kosztami, a przychody uzyskane z operacji muszą pokryć te koszty, zapewnić rozwój banku i generować zysk. Banki muszą zatem identyfikować przyczyny występowania ryzyka, kontrolować i monitorować podejmowane ryzyko, dokonywać jego pomiaru i oceny oraz sterować ryzykiem bankowym [Capiga, Ogrodnik 2004, s. 119–120].

Ryzyko stanowi nieodłączny atrybut działalności banku. Najważniejszym jego elementem jest ryzyko kredytowe, nierozzerwalnie związane z realizacją jego podstawowych funkcji. Nie można go wyeliminować, można jedynie wpływać na jego poziom dzięki umiejętnie realizowanej polityce, stanowiącej odzwierciedlenie stosowanych rozwiązań redukcji ryzyka kredytowego.

Celem niniejszego artykułu jest analiza sposobów ograniczania indywidualnego ryzyka bankowego oraz poznanie czynników wpływających na jego poziom. Szczególną uwagę poświęcono analizie instytucjonalnych form ograniczenia indywidualnego ryzyka kredytowego, tj. badaniu zdolności kredytowej, zabezpieczeniu zwrotności udzielonych kredytów bankowych, tworzeniu rezerw celowych na pokrycie ściśle określonego ryzyka oraz monitoring spłat kredytu.

Należy podkreślić, że podejmowane w bankach działania, w stosunku do ryzyka kredytowego, służą zachowaniu właściwych relacji między wysokością zysku z działalności kredytowej, a poziomem związanego z tym ryzyka kredytowego. Dlatego też podstawowym problemem, przed którym stoją banki w działalności kredytowej, jest ograniczenie tego ryzyka poprzez właściwe nim zarządzanie.

Czynniki wpływające na zwiększenie ryzyka kredytowego

Bank, będąc instytucją zaufania publicznego, jest również podmiotem gospodarczym prowadzącym działalność, która jest związana z ryzykiem. Powoduje to konflikt przejawiający się z jednej strony dążeniem do maksymalizacji zysku, z drugiej zaś koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa powierzonym środkom finansowym.

Jednym z podstawowych rodzajów ryzyka bankowego jest ryzyko kredytowe, które oznacza prawdopodobieństwo niespłacenia przez kredytobiorcę całości kredytu, bądź też rat kapitałowych, rat odsetkowych lub obu łącznie. Oznacza to, że ryzyko związane z działalnością kredytową określić można jako brak pewności co do spodziewanej stopy zwrotu z zainwestowanych przez bank kapitałów, a więc przedstawia niepewność dotyczącą zrealizowania założonych celów. Następstwem tego są: zmniejszenie potencjalnych zysków, utrata płynności i wiarygodności, zmniejszenie kapitału własnego, trudności finansowe, a w ostateczności bankructwo [Nowakowski, Famulska 2008, s. 176]. Banki mogłyby uniknąć ryzyka kredytowego jeżeli inwestowałyby w aktywa o niskim ryzyku. Z niskim ryzykiem wiąże się jednak niska stopa zwrotu, a w działalności bankowej to dzięki podejmowaniu ryzyka osiągnany jest zysk. Wzrost ryzyka kredytowego ma miejsce wówczas, gdy w portfelu znajduje się wiele ryzykownych kredytów, ale dzięki temu osiągnany jest wyższy dochód.

Rozpatrując ryzyko pod względem kształtujących je czynników, można dokonać podstawowego podziału ryzyka na ryzyko systematyczne i ryzyko niesystematyczne.

Ryzyko systematyczne zdeterminowane jest wyłącznie przez zjawiska zewnętrzne, na które bank nie ma wpływu, w związku z czym nie podlega kontroli. Czynniki egzogeniczne w znacznym stopniu związane są z sytuacją makroekonomiczną kraju w ramach prowadzonej przez władze państwowe polityki gospodarczej. Ważnym elementem wpływającym na wysokość tego ryzyka jest sytuacja społeczna w danym kraju. Odnosi się to do potencjału i skłonności gospodarstw domowych do oszczędzania i inwestowania. Ponadto, istotna

jest sytuacja na międzynarodowych rynkach finansowych, a w szczególności kryzysy walutowe, integracja finansowa i ekonomiczna oraz liberalizacja kapitałów.

Ryzyko niesystematyczne, określane też jako wewnętrzne, obejmuje obszar działania danego podmiotu, co umożliwia kontrolę jego poziomu. Banki, również poprzez kwalifikacje kadry kierowniczej i jej umiejętności przewidywania i oceny sytuacji w bliżej lub dalszej perspektywie, wpływają na jego wielkość. Odnosi się to zarówno do polityki prowadzonej w stosunku do aktywów, jak i pasywów. Jego poziom kształtują także odpowiednio przygotowane i wdrożone procedury bankowe oraz system techniczno-informacyjny.

Nieodłącznymi składnikami ryzyka, wyróżnionymi przez G. Heinricha, są [Huterska 2010, s. 25]:

- ryzyko straty lub wypłacalności,
- ryzyko zabezpieczenia,
- ryzyko zmiany stopy procentowej,
- ryzyko wartości pieniądza,
- ryzyko kursu walutowego,
- ryzyko płynności.

Ryzyko straty lub wypłacalności wiąże się z niepewnością co do przyszłego poziomu dochodów kredytobiorcy. Swoim zasięgiem obejmuje niebezpieczeństwo nieuregulowania, w całości lub części, zobowiązania wynikającego z umowy kredytowej.

Ryzyko zabezpieczenia wynika z samego przedmiotu zabezpieczenia przyjętego w celu ograniczenia tego ryzyka. W przypadku kredytów hipotecznych może to być spadek wartości nieruchomości przyjętej przez bank pod zabezpieczenie.

Ryzyko zmiany stopy procentowej dotyczy tylko kredytów o stałym oprocentowaniu, gdzie WIBOR, przyjęty w momencie podpisywania umowy kredytowej, nie ulega zmianie przez cały okres kredytowania. Ryzyko takie związane jest z możliwością zmniejszenia rozpiętości między rynkową stopą procentową a stopą procentową wynikającą z umowy lub wzrostu stopy rynkowej powyżej stopy oprocentowania kredytu.

Ryzyko wartości pieniądza związane jest ze spadkiem, na skutek inflacji, realnej wartości zwróconej przez kredytobiorcę kwoty kredytu.

Ryzyko kursu walutowego dotyczy kredytów zaciąganych w walucie obcej. Polega ono na zmniejszeniu wartości spłaconego kredytu na skutek zmiany kursów walutowych.

Ryzyko płynności to niebezpieczeństwo spłaty niezgodnej z terminem, czyli brak dopasowania terminów zapadalności oraz wymagalności aktywów i pasywów. Niedopasowanie wpływów (zapadalność aktywów) z wydatka-

mi (wymagalność pasywów) powoduje tzw. lukę płynności [Huterska 2010, s. 25].

Przy analizie ryzyka kredytowego należy odróżnić indywidualne ryzyko kredytowe (ryzyko pojedynczego kredytu) od ryzyka portfela (łącznie ryzyko z tytułu działalności kredytowej). Podział ten jest istotny ze względu na fakt, że do zarządzania każdym z tych rodzajów ryzyka wykorzystuje się odmienne metody. Pojedyncze ryzyko zależy od wysokości możliwej straty i prawdopodobieństwa jej wystąpienia. Ryzyko łączne uwarunkowane jest zaś wysokością pojedynczych kredytów, prawdopodobieństwem ich niespłacenia oraz rodzajem zależności pomiędzy poszczególnymi kredytami. Im mniejsza jest ta wzajemna dodatnia zależność, tym mniejsze jest ryzyko zaistnienia sytuacji, w której czynniki powodujące niespłacenie jednego kredytu będą również wpływały na niespłacenie innych, powodując tym samym wzrost łącznego ryzyka. Czynnikiem mającym decydujące znaczenie w ocenie wytrzymałości i odporności banku na zagrożenia jest właśnie ryzyko łączne.

Poprawne zbadanie wiarygodności poszczególnych kredytobiorców powinno wyeliminować z portfela udzielonych kredytów te, które są zagrożone niespłaceniem. Wpływ na to może mieć niekorzystny dla dłużników rozwój sytuacji, możliwość złej oceny ich wiarygodności przez doradców bankowych, a także świadome fałszerstwa popełnione zarówno przez klientów, jak i pracowników banku. Nawet analiza ryzyka w pojedynczych przypadkach nie daje gwarancji na to, czy łączne ryzyko, z punktu zachowania przez bank płynności finansowej, nie jest zbyt wysokie. W związku z tym istnieje konieczność zwracania uwagi na oba te aspekty jednocześnie – ważne są zarówno metody zmniejszające ryzyko poszczególnych kredytów, jak i metody ograniczające ryzyko łączne [Iwanowicz-Drozdowska, Jaworski, Zawadzka 2008, s. 252].

Ryzyko kredytowe, jako trwały element struktury rynku finansowego, wynika ze splotu wielu czynników, których wpływ może być mierzony, a nawet kontrolowany (w różnym stopniu). Spośród czynników wpływających na ryzyko kredytowe B. Gruszka i Z. Zawadzka wymieniają czynniki natury: ekonomicznej, społecznej, politycznej, demograficznej i technologicznej [Gruszka, Zawadzka 1992, s. 11]. Odnosząc się do źródeł ryzyka kredytowego, można je podzielić na makroekonomiczne i mikroekonomiczne.

Do pierwszej z tych grup zaliczyć można: stopy procentowe, kursy walutowe, ceny ropy, ceny nieruchomości itp. Czynniki te mają wpływ na płatności kredytowe, obligacje i instrumenty pochodne, a ich poziom może być przyczyną niewypłacalności kredytobiorców.

Czynniki mikroekonomiczne zależą od jakości podejmowanych decyzji. Można do nich zaliczyć: niepełną informację o kliencie ubiegającym się o kre-

dyt; rosnące zapotrzebowanie na kredyt przy relatywnie niskim lub zerowym wkładzie własnym kredytobiorcy; brak jednolitej metodologii badania zdolności kredytowej; ograniczone możliwości ubezpieczeń kredytów; niedobór wykwalifikowanych kadr; wyłudzenia kredytów oraz czynniki losowe.

Czynniki ryzyka kredytowego powodują zmianę rynkowej wartości kredytu. Parametrami modeli mierzących ryzyko kredytowe, opartymi na zmianach wartości kredytu, są nośniki ryzyka, które świadczą o jakości kredytu, kondycji finansowej klienta i poziomie potencjalnych strat banku w przypadku realizacji ryzyka. Do nośników tych można zaliczyć:

- generalny wzrost ryzyka finansowego w gospodarce – wynika on ze zmniejszającego się udziału kapitału własnego w finansowaniu inwestycji; nawet kiedy uwzględni się rezerwy, widoczna jest tendencja do obniżania własnych środków w finansowaniu przedsięwzięć,
- rosnące zapotrzebowanie na kredyty,
- szybkie zmiany w gospodarce – powodują konieczność szybkich i kosztownych dostosowań do wymagań rynku,
- rosnące ryzyko w obrotach z zagranicą spowodowane wzrostem liczby państw znacznie zadłużonych i posiadających wysoką stopę inflacji oraz częstymi wahaniami kursów walut,
- tendencję do zastępowania gwarancji bankowych innymi, mniej pewnymi formami zabezpieczenia,
- rosnącą konkurencję na rynku usług bankowych – banki są zagrożone konkurencją ze strony innych banków, pozostałych instytucji finansowych, a także różnego rodzaju firm pośredniczących, których coraz więcej pojawia się na rynku [Huterska 2010, s. 26–28].

Instytucjonalne formy ograniczenia indywidualnego ryzyka kredytowego

Badanie zdolności kredytowej

Przygotowanie do zaciągnięcia kredytu bankowego powinno być rozpoczęte sprawdzeniem zdolności kredytowej, pod pojęciem której należy rozumieć zdolność do spłaty zaciągniętego kredytu wraz z odsetkami w terminach określonych w umowie. Kredytobiorca jest zobowiązany przedłożyć, na żądanie banku, dokumenty i informacje niezbędne do dokonania oceny tej zdolności (art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe [Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.]).

Przeważnie badanie zdolności kredytowej obejmuje trzy elementy:

- kondycję klienta,

- ryzyko zamierzonej transakcji,
  - ryzyko transakcji w trakcie jej realizacji.
- Podstawą do oceny kondycji klienta jest klasyfikacja [Janasz 2004, s. 47]:
- jakościowej oceny klienta,
  - zabezpieczenia i stanu majątkowego właściciela,
  - sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta.

Badanie zdolności przed udzieleniem kredytu polega na sprawdzeniu, czy wnioskodawca jest, z prawnego i ekonomicznego punktu widzenia, zdolny do zaciągnięcia kredytu. Ocena zdolności kredytowej dotyczy nie tylko bieżącej sytuacji majątkowej i finansowej, ale także jego perspektywicznej zdolności kredytowej [Janasz 2004, s. 44].

Wiarygodność kredytową można ocenić na podstawie informacji zewnętrznych i wewnętrznych. Informacje zewnętrzne bank otrzymuje bezpośrednio od wnioskodawcy lub instytucji. Są to: bilans podmiotu, rachunek zysków i strat, sprawozdanie z przepływów pieniężnych, zaświadczenia o wysokości dochodów, zaświadczenia o wpisie do ewidencji działalności gospodarczej, KRS, NIP, REGON, biznesplany, informacje z Biura Informacji Kredytowej (BIK), zaświadczenie z US, zaświadczenie z ZUS oraz informacje otrzymane od innych banków.

Informacje wewnętrzne są to dane o dotychczasowej współpracy z bankiem – sposób korzystania z rachunku bankowego, obsługa dotychczasowych zadłużeń, lojalność klienta wobec banku [Matuszyk 2004, s. 21].

W praktyce bankowej można wyróżnić dwie kategorie zdolności kredytowej:

- zdolność formalnoprawną, tzn. zdolność klienta do podejmowania czynności prawnych, w tym zawierania umów kredytowych,
- zdolność merytoryczną (ekonomiczną), odnoszącą się do oceny personalnej i ekonomicznej.

Ocena personalna polega na analizie takich aspektów, jak: stan rodziny, sytuacja majątkowa, wykształcenie, kwalifikacje zawodowe, dotychczasowe doświadczenie, zdolności menedżerskie, lojalność, solidność i odpowiedzialność [Nowak 2002, s. 116]. Ocena ekonomiczna sprowadza się zaś do analizy i oceny bieżącej i przyszłej sytuacji ekonomiczno-finansowej oraz jakości zabezpieczeń.

Podstawą badania wiarygodności kredytowej jest analiza wniosku kredytowego. O skali ryzyka kredytowego, dotyczącego kredytów i pożyczek udzielanych osobom fizycznym, decyduje przede wszystkim sytuacja samego kredytobiorcy [Dragunowicz i in. 2001, s. 259].

Działalność kredytowa określana jest jako najważniejszy obszar funkcjonowania banku, przynoszący tej instytucji najwięcej dochodów, ale też ryzyko związane z tą działalnością jest dla banku bardzo duże. Determinanty ryzyka, niezależnie od skali oraz źródeł, stanowią konsekwencję podejmowanej przez

bank komercyjny specyficznej działalności gospodarczej, a zwłaszcza działalności kredytowej. Ryzyko, w obrębie tej działalności, oznacza niepewność osiągnięcia zaplanowanych zysków z udzielonych kredytów bankowych [Wiatr 2008, s. 30]. Dlatego też ważne jest prowadzenie umiejętnej i kompleksowej oceny zdolności kredytowej klientów banku.

Zabezpieczenie zwrotu kredytów

Zmniejszenie pojedynczego ryzyka kredytowego sprowadza się także do uzyskania przez bank zabezpieczenia, które powinno zapewnić odzyskanie zaangażowanej sumy kredytowej wraz z odsetkami i prowizjami [Matuszyk 2004, s. 35].

Posiadanie zdolności kredytowej warunkuje udzielenie kredytu, w praktyce jednak warunek ten nie musi być bezwzględnie przestrzegany (bądź też warunkujący), jest on możliwy bowiem do uchylenia w sytuacji zastosowania odpowiedniego zabezpieczenia spłaty kredytu. Zabezpieczenie to, zwłaszcza w odniesieniu do jego następstw, jest często rozwiązaniem przesądającym o zawarciu umowy kredytowej, bądź je ułatwiającym [Wiatr 2008, s. 235].

Konieczność prowadzenia przez banki bezpiecznej działalności powoduje, że stosowanie odpowiednich środków zabezpieczających zwrotność kredytów staje się obowiązkiem. Jednym z nich jest wymaganie od kredytobiorcy przedłożenia prawnego zabezpieczenia kredytu. Ustalając z kredytobiorcą formę zabezpieczenia, bank bierze pod uwagę:

- rodzaj, wysokość oraz okres spłaty kredytu,
- realną możliwość zaspokojenia roszczenia z przyjętego zabezpieczenia,
- sytuację ekonomiczno-finansową kredytobiorcy,
- ryzyko związane z udzieleniem kredytu.

W przypadku nowo utworzonego przedsiębiorstwa bank, zgodnie z art. 70 ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r., może udzielić kredytu pod warunkiem ustanowienia szczególnego sposobu zabezpieczenia jego spłaty.

Prawne zabezpieczenia kredytu dzielą się na osobiste i rzeczowe. Zabezpieczenie osobiste charakteryzuje się odpowiedzialnością osobistą strony dającej zabezpieczenie, co oznacza, że odpowiada całym swoim majątkiem – zgodnie z art. 867–887 Kodeksu cywilnego [Jarocka 2004, s. 243]. Z kolei zabezpieczenie rzeczowe ogranicza odpowiedzialność osoby dającej zabezpieczenie do poszczególnych składników jej majątku.

Rodzaj zabezpieczenia uzależniony jest od sytuacji gospodarczej kraju, wybór formy zabezpieczenia należy natomiast do banku. Zabezpieczenie ma charakter wspierający i może być traktowane jako substytut zdolności kredytowej klienta, gdyż prawidłowa ocena jego zdolności kredytowej jest najlepszą formą zabezpieczenia kredytu.

Tworzenie rezerw celowych

Jednym z elementów systemu ograniczenia ryzyka kredytowego jest tworzenie i rozwiązywanie rezerw celowych na należności bankowe obciążone ryzykiem kredytowym [Jaworski, Zawadzka 2005, s. 709]. W myśl obowiązujących przepisów prawa, można wyróżnić trzy rodzaje rezerw, których celem jest pokrywanie ryzyka związanego z działalnością banków: rezerwy celowe, rezerwę na ryzyko ogólne i fundusz ogólnego ryzyka na niezidentyfikowane ryzyka działalności bankowej. W myśl art. 127 ust. 2 ustawy Prawo bankowe, fundusz ogólnego ryzyka jest tworzony z zysku netto bieżącego okresu sprawozdawczego. Jest on obliczony zgodnie z zasadami ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości [Dz.U. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.], pomniejszony o wszelkie przewidywane obciążenia i dywidendy, w kwotach nie większych niż kwoty zysku zweryfikowane przez biegłych rewidentów (art. 127 ust. 2 pkt 2 lit. c ustawy Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. [Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.]).

Zgodnie z art. 129 ust. 2 ustawy Prawo bankowe, tworzy się rezerwy na ryzyko ogólne, które nie zostało ściśle określone. Nie są one przypisane do jakiegokolwiek określonej należności bądź grupy należności, są natomiast dodatkowym odpisem dokonany przez kierownictwo banku w ramach działań ostrożnościowych.

Rezerwa celowa jest istotnym elementem systemu ewidencji księgowej, gdzie – zgodnie z zasadą ostrożnej wyceny chodzi o uchwycenie najbardziej zbliżonej do realnej wartości aktywów, jakim jest należność kredytowa [Wiatr 2008, s. 269]. Pod pojęciem należności kredytowych należy rozumieć bilansowe należności z tytułu kredytów i pożyczek, skupionych wierzytelności, czeków i weksli, zrealizowanych gwarancji, innych wierzytelności o podobnym charakterze oraz udzielone zobowiązania pozabilansowe o charakterze finansowym i gwarancyjnym, z wyłączeniem odsetek i prowizji.

Rezerwy na kredyty zagrożone tworzone są i rozwiązywane na koniec każdego miesiąca. Rezerwy na kredyty przekwalifikowane, ze względu na sytuację ekonomiczno-finansową, tworzone są raz na kwartał.

Monitoring kredytowy

Zbadanie zdolności kredytowej, określenie poziomu ryzyka i wypłacenie kredytu nie są etapami kończącymi cały proces kredytowy. Ostatnim etapem jest bowiem sprawdzenie wiarygodności kredytowej po udzieleniu kredytu, czyli tzw. monitoring kredytowy. Jest on jednym z narzędzi, które ma zapewnić właściwą strukturę i jakość portfela kredytowego banku.

Zadaniem monitoringu kredytowego jest wczesne wykrycie ewentualnego zagrożenia niespłacenia kredytu, ponieważ wówczas zwiększa się możliwość

podjęcia działań hamujących lub eliminujących niepożądane procesy [Iwanowicz -Drozdowska, Jaworski, Zawadzka 2008, s. 275].

Monitoring kredytowy wynika z zewnętrznych regulacji ustawowych oraz regulacji wewnętrznych przyjętych w banku. Monitoring kredytowy pełni funkcję [Nowak 2002, s. 179]:

- informacyjną, polegającą na badaniu całego portfela kredytowego i zmian zachodzących w okresach porównawczych (zmiany w klasach ryzyka, rodzajach zabezpieczeń, sektorach) oraz poszczególnych umów kredytowych; pozwala na zauważenie niekorzystnych odchyłeń od założeń,
- zabezpieczającą, polegającą na działaniach zapobiegawczych oraz eliminowaniu następstw aktywnego ryzyka kredytowego.

Monitoring kredytowy ma z założenia dwojaki charakter. Po pierwsze, kredytobiorców o znacznym zagrożeniu kredytowym monitoruje się w sposób zindywidualizowany. Zasada ta obejmuje także tych klientów, wobec których istnieje uzasadnione ryzyko zagrożeń. Po drugie, banki, przy wykorzystaniu programów komputerowych, rutynowo monitorują pozostałych klientów, analizując informacje dotyczące średniego stanu środków pieniężnych na rachunku bankowym, częstotliwość wykorzystywania przyznanego limitu odnawialnego itp. Monitorowanie klientów obejmuje m.in. bieżącą kontrolę przebiegu wykorzystania i obsługi kredytu (czy kredyt został wykorzystany zgodnie z przeznaczeniem i czy jest terminowo spłacany), okresowe badanie zdolności kredytowej klienta (poprzez regularne wpływy wynagrodzenia od pracodawcy na rachunek techniczny kredytu) oraz sporadyczną weryfikację wartości zabezpieczenia – w przypadku kredytów hipotecznych odnosi się to do oszacowania wartości nieruchomości, na której ustanowione zostało zabezpieczenie [Grzywacz 2006, s. 181].

Sygnaly wczesnego ostrzeżenia są mierzalnymi i niemierzalnymi informacjami rejestrującymi negatywne tendencje w otoczeniu lub u samego kredytobiorcy. Ich uchwycenie oraz zanalizowanie stanowi podstawę do podjęcia adekwatnych działań chroniących interes banku.

Zakończenie

Gospodarstwa domowe, gospodarstwa rolne, podmioty gospodarcze oraz jednostki sektora finansów publicznych nie zawsze mogą w pełni zaspokoić swoich potrzeb finansowych ze źródeł wewnętrznych. Dlatego też coraz częściej sięgają do zewnętrznych źródeł finansowania, spośród których najpopularniejszym jest kredyt bankowy. Ta forma wparcia finansowego umożliwia bowiem zwiększanie nakładów na inwestycje lub działalność bieżącą ponad poziom

wynikający z ich możliwości finansowych bez konieczności ograniczenia wydatków na konsumpcję.

Udzielanie kredytów, zwłaszcza podmiotom gospodarczym, jest zawsze związane z ryzykiem jakie ponosi bank, dlatego też wymagana jest wnikliwa analiza i ocena wielu danych ekonomiczno-finansowych. Prawidłowo opracowane zasady metodologii oceny zdolności kredytowej wnioskodawców oraz ich rzetelne przestrzeganie przez pracowników banku daje gwarancję prowadzenia bezpiecznej i efektywnej działalności kredytowej oraz zmniejszenia ryzyka kredytowego.

Specyfika ryzyka bankowego to głównie jego liczne regulacje ostrożnościowe, a zatem normy prawne adresowane do instytucji finansowych. Mają one na celu określenie minimalnych standardów, które sprzyjają ograniczeniu ryzykowej działalności tych instytucji, a więc przede wszystkim banków.

Zarządzanie ryzykiem oznacza podejmowanie przedsięwzięć kontrolnych i nadzorczych. Zarząd banku odpowiada za zaprojektowanie, wprowadzenie i działanie systemu kontroli wewnętrznej, który ma być dostosowany do wielkości i profilu ryzyka wiążącego się z działalnością banku, która podlega nadzorowi bankowemu. Wspomniana instytucja nadzorująca koncentruje swoje działania na badaniu jakości zarządzania ryzykiem, przestrzeganiu limitów określonych w przepisach prawa i dostosowaniu się do norm ostrożnościowych.

Ryzyko kredytowe zmusza więc każdy bank komercyjny do wzmożonej obserwacji, kontroli i monitorowania czynników stanowiących jego potencjalne źródło. Następstwem podjętej przez bank ryzykowej decyzji kredytowej może być m.in. utrata części lub całego kredytu oraz nieściągniętych odsetek. Każdy bank musi więc mieć na uwadze, że w przypadku pojawienia się takich problemów rosną zazwyczaj jego koszty organizacyjne i administracyjne.

Literatura

- CAPIGA M., OGRODNIK H., *Ryzyko w działalności przedsiębiorstwa, banku i zakładu ubezpieczeń*, AE, Katowice 2007.
- DRAGUNOWICZ M., *Kredytowanie działalności gospodarczej małych przedsiębiorstw (z uwzględnieniem zagadnień majątkowo-matżeńskich)*, TWIGGER, Warszawa 2001.
- GRUSZKA B., ZAWADZKA Z.: *Ryzyko w działalności bankowej – zabezpieczenia systemowe*, SGH, Warszawa 1992.
- GRZYWACZ J., *Podstawy bankowości: system bankowy, kredyty i rozliczenia, ryzyko i ocena banku, marketing*, Difin, Warszawa 2006.
- HUTERSKA A., *Kredytowe instrumenty pochodne w zarządzaniu ryzykiem kredytowym*, CeDeWu, Warszawa 2010.
- IWANOWICZ-DROZDOWSKA M., JAWORSKI W., ZAWADZKA Z., *Bankowość. Zagadnienia podstawowe*, Poltext, Warszawa 2008.

- JANASZ K., *Metody oceny ryzyka kredytowego w systemie bankowym w Polsce: stan obecny i kierunki zmian*, Przegląd Organizacji 2004, nr 12.
- JAROCKA E., *Finanse przedsiębiorstw systemu bankowego, budżetowego, ubezpieczeń*, Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa 2004.
- JAWORSKI W.L., ZAWADZKA Z., *Bankowość. Podręcznik akademicki*, Poltext, Warszawa 2005.
- MATUSZYK A., *Credit scoring. Metoda zarządzania ryzykiem kredytowym*, CeDeWu, Warszawa 2004.
- NOWAK M., *Ocena zdolności kredytowej i ryzyka kredytowego*, Poradnik Bankowca, BO-DiE, Poznań 2002.
- NOWAKOWSKI J., FAMULSKA T. (red.), *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego*, Difin, Warszawa 2008.
- STEFAŃSKI A., *Rola kwalifikacji analityków w zarządzaniu ryzykiem kredytowym w bankach*, Wyższa Szkoła Bankowa, Poznań 2007.
- Ustawa Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. [Dz.U. z 1964 r. Nr 16, poz. 93 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości [Dz.U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1223 z późn. zm.)
- Ustawa Prawo bankowe z dnia 29 sierpnia 1997 r. [Dz.U. z 2002 r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.).
- WIATR M.S., *Zarządzanie indywidualnym ryzykiem kredytowym. Elementy systemu*, SGH, Warszawa 2008.

Forms of Individual Banking Risk Reduction – Analysis of Selected Aspects

Abstract

Commercial banks, the activity of which is based on economic criteria, are an important element of a financial system. Functioning of these entities as institutions of public trust, is associated with the occurrence of different risk forms, among which credit risk considered as one of the major threats for current and future bank's activity, is primary.

Despite of continuous changes present within banking sector, consisting in improving the techniques and methods of risk recognition and evaluation, there is a need to distinguish the manners for reducing the individual banking risk. It cannot be eliminated, but only influenced on its level due to efficient policies being a reflection of the solutions applied.

Therefore, the aim of the present paper is to analyze the ways of reducing the individual banking risk (taking into considerations the credit risk) and to recognize all factors having some impact on its level.